

Издавач:
Фондација "ФРИДРИХ ЕБЕРТ"
Канцеларија Скопје

За издавачот:
Милинка Трајковска

Стручна редакција:
д-р Благоја Наневски
д-р Весна Стојанова

Лектор:
Вилма Трајковска

CIP - Каталогизација во публикација
Народна и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски",
Скопје

338.242 (497.7) (063)
338.242 (430) (063)

СОЦИЈАЛНО-пазарно, или пазарно стопанство : искуства на
Германија и на Македонија : реферати и дискусии / Научен собир,
Прилеп, 9 јуни 1998 г. ; [стручна редакција Благоја Наневски, Весна
Стојанова]. - Скопје : Фондација "Фридрих Еберт" Канцеларија Скопје,
1999. 169 стр. : табели : 20 см

"... научниот собир "Социјално-пазарно, или пазарно стопанство -
искуствата на Германија и на Македонија"" -> предговор. - фусноти
кон текстот. - Библиографија кон одделни трудови. - Summary

ISBN 9989-9988-4-1

1. Наневски, Благоја 2. Стојанова, Весна
а) Стопанско раководење - Македонија - Собири б) Стопанско
раководење - Германија - Собири

СОДРЖИНА

ПРЕДГОВОР 5

I. РЕФЕРАТИ

1. м-р Силвана Мојсовска
СОЦИЈАЛНО-ПАЗАРНО СТОПАНСТВО
ВО ГЕРМАНИЈА 9

2. Проф. д-р Ристо Карталов
ПАЗАРНО, ИЛИ СОЦИЈАЛНО-ПАЗАРНО
СТОПАНСТВО 31

3. д-р Љиљана Мишковска Каевска
КОНКУРЕНЦИЈАТА ВО МОДЕЛОТ НА ПАЗАРНОТО
СТОПАНСТВО ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА 51

4. Доц. д-р Благоја Спиркоски
ПАРТИЦИПАЦИЈАТА НА ВРАБОТЕНИТЕ ВО
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА И
СОЈУЗНА РЕПУБЛИКА ГЕРМАНИЈА 70

II. ДИСКУСИИ

1. Доц. д-р Сашо Атанасоски
МОДЕЛОТ НА ПАЗАРНО СТОПАНСТВО ВО
ЗЕМЈИТЕ НА ТРАНЗИЦИЈА 95

2. м-р Љерка Тот - Наумова
ЕКОНОМСКА ЕФИКАСНОСТ И
СОЦИЈАЛНА ПРАВЕДНОСТ 105

W

Д-р Трајче Мицески,
Институт за тутун-Прилеп

НЕКОИ ПОГЛЕДИ НА СТОПАНСКИОТ УСПЕХ И УЛОГАТА НА ХУМАНИТЕ РЕСУРСИ, КАКО ЕДЕН ПРИМЕР И ПАТОКАЗ ЗА СОЦИЈАЛНО-ПАЗАРЕН, ПАРТИЦИПАТИВЕН РАЗВОЈ.

1. Не постои универзален систем за имплементација

Јасно е дека стопанскиот систем на една земја е дел од вкупниот општествен систем на земјата и е поврзан со нејзините историски, политички и културни односи. Но, тоа не значи затвореност, туку природен отворен процес кој е подготвен да прими промени согласно времето.

Д-р Радке на крајот од својата книга "Пазарно стопански модели: Социјално пазарно стопанство во Сојузна Република Германија", зборувајќи за **социјално-пазарното стопанство како можна ориентациска рамка за реформската политика на земјите во транзиција**, нагласува дека земјите во транзиција не смеат да копираат било кој пазарен систем, бидејќи не постои таков систем кој би можеле целосно да го имплементираат. И покрај принципиелната неможност да се копираат реално постојните пазарно-стопански системи, треба добро да се посоветуваат земјите во транзиција и да ги анализираат разните основни варијанти на одделни пазарно-стопански систем.

Јас се согласувам со ова укажување на д-р Радке, и мислам дека во времето на транзиција, како што е кај нас и преминување од еден систем на стопанисување кон друг, неопходно е да се изврши поголемо истражување и проучување на пазарно стопанските модели. Се разбира дека самото истражување помогнува и поттикнува кон пазарно стопански развој на земјата, согласно нејзините специфики и приспособености, и времето на живеење.

Нашето истражување и користење на искуствата од развиениот свет нека наликува на примерот со пчелите кои летајќи од цвет на цвет го собираат најдобриот цветен прав и го носат во својата медоносна кошница правејќи квалитетен мед, или на примерот со градинарот, кој во периодот на собирање плодови од низ градината, ги обиколува сите садници и од нив ги бере најзрелите плодови и ги става во кошница.

Па така, користејќи го богатото искуство и квалитетот во насочувањето на активностите во развиениот свет, а притоа имајќи ги предвид нашите состојби и можности, ние (луѓето, кадрите, истражувачите, стопанствениците и сл.) сме тие кои на еден, или друг начин можат да придонесат за насочување, креирање и развој на стопанството во својата земја. Сигурно дека за тоа е потребна добра волја, разбирање и прифаќање на квалитетот на идеите, препораките и активностите.

2. Економскиот успех на германското стопанство

Со оглед на убаво презентираниот материјал на овој научен собир, јас не би сакал многу да дискутирам за економскиот успех на Сојузна Република Германија, кој е очигледен и посебно чувствуван во нашата земја. Би истакнал само дека успехот има свои длабоки корени во хуманите ресурси. Тој е израз пред сè на

силната волја на луѓето да се постигне економски успех, при тоа имајќи ја предвид и девизата дека сè што се работи не е само од личен интерес, туку од интерес на својата држава.

Економскиот успех на една земја се постигнува, доколку кај луѓето преовладува цврста волја за тоа. Тоа значи дека тука се присутни многу одрекувања вклучувајќи и некои од сопствените задоволства.

Во тој поглед германскиот пример зборува дека стабилноста на стопанскиот систем во голема мера зависи од работната култура, работливоста и дисциплината, како и од стручните квалификации на своите луѓе. Брзото обновување на разурнатиот реален капитал, мора без сомнение, да се препише на силната волја на луѓето, за да се изгради нова Германија од урнатините на Втората светска војна. Без подготвеност на целото општество не ќе беше остварено германското стопанско чудо и не ќе се одржеше постигнатата врвна позиција во рамките на индустриските земји, нагласува д-р Детлеф Радке.

Успехот во една работна средина е дотолку поголем, доколку кај вработените постои љубов спрема своите работни задачи, желба за напредок, развој и стремеж да се избие на челните светски позиции. За тоа е потребна: заедничка, стопанска и работна култура, украсена со трудољубивост, угледност, точност, дисциплинираност, правовременост итн.

Додека пред извесно време се сметаше дека економскиот успех треба да биде најважното мерило на животот, денес, кога речиси се чекори по светските врвови со економска и политичка слава, во Германија посебно доаѓа до израз слободното време, здравјето и заштитата на човековата околина. Сигурно дека здравјето за еден човек, еден народ е најголемото негово богатство.

Иако треба многу повеќе да се дискутира, но со оглед на убаво презентираниот материјал од многу-бројните излагачи, ќе заклучиме дека економскиот, односно стопанскиот успех на Германија е очигледен и истиот заслужува посебно внимание на проучување и можност за користење на нивното големо икуство.

3. Стопанската активност и економскиот успех во Р Македонија

Многу поранешни социјалистички земји, како и Република Македонија, последниве неколку години го чекорат патот на транзицијата. За разлика од другите земји, Република Македонија во овој период се соочуваше со голем број проблеми како што беа: блокадите, притисоците, слабата стопанска активност на поголем број на претпријатија, невработеност и сл.

Сите тие неповолности придонесоа кон опаѓање на општествениот производ и националниот доход за последните пет-шест години, што впрочем, може да се забележи од статистичките податоци презентирани преку Табелата 3 и Графиконот 1.

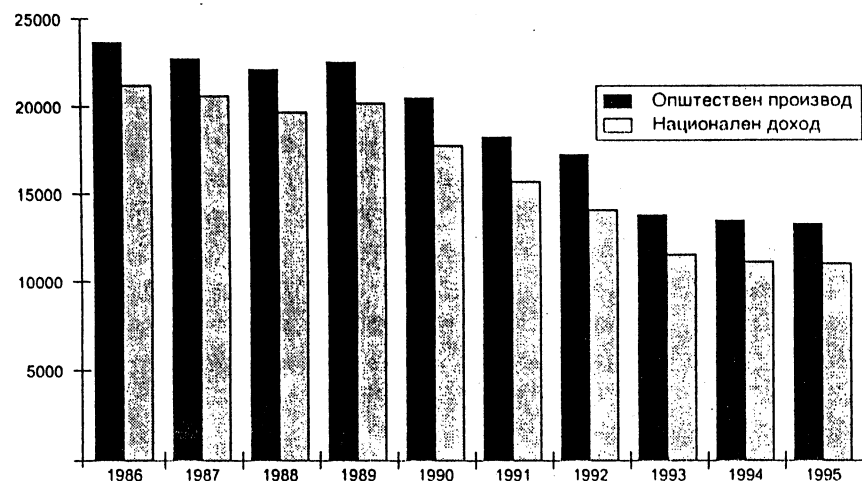
Заради поцелосна прегледност за движењето на општествениот производ и националниот доход се дадени податоци за последните 10 години (1986-1995 година). Па оттука, изнесените податоци јасно укажуваат дека по 1990 година се јавува изразито опаѓање на општествениот производ и националниот доход. Но денес, со самата трансформација на претпријатијата и нивното реструктурирање се даваат можности за развивање на стопанската активност, а со тоа и можност за стопански и економски развој на земјата.

Табела 3: Движење на вкупниот општествен производ и национален доход во периодот 1986-1995 год.

	Општествен производ	Национален доход
1986	23.610	20.980
1987	23.300	20700
1988	22.550	19.030
1989	22.980	20.320
1990	20.800	18.300
1991	18.730	16.450
1992	16.390	14.380
1993	13.950	12.220
1994	13.720	12.030
1995	13.280	11.610

Извор: Статистички годишник на Република Македонија, стр.252

Графикон 1

4. Хуманите ресурси (вработените) - богатството на фирмата

Можеме да зборуваме за еден, или друг фактор кој влијае врз успехот на една фирма или земјата, но

не смееме да поминеме летимично ако посебно не истакнеме дека најважниот фактор се луѓето. Нивниот успех ќе зависи од нивната волја и желба да го постигнат тоа.

Нивната волја и желба ќе биде уште поголема доколку во работните средини владее љубов, разбирање, толерантност, смиреност, разумност, моралност, отвореност, искреност, почит, доверба и работливост. Не треба да има место за горделивоста, себичноста, завидливоста, омразата, злобата и други нечесни интриги. Треба да владее пријателска атмосфера. Но, не може да се рече дека понекогаш нема да се јавуваат недоразбирања, или конфликти кај некои луѓе или група. Тоа сепак, треба со разбирање брзо да се решава. Па, правилно е да има и такви моменти, во прашање се мислења, гледања, натпреварување, конкуретност, напредок, промени. Тие укажувања се добредојдени и многу корисни. Тоа води напред. Луѓето мора да живеат со времето, со промените, со напредокот. Во прашање е квалитет на развојот, квалитет кој ќе придонесе за подобро утре.

Може да се зборува долго, но сметам дека најголемото богатство во фирмата се луѓето. Тие треба да се прифатат по нивната различност, која пак произлегува од различноста на културата, образованието, практиката, средината и времето во кое живееле и живеат и најважно е да им се помогне да ја доградат својата индивидуалност со љубов, моралност, благост, отвореност, доверба, трпеливост, почит и работливост.

Затоа, сметам дека е неопходно да се следи, учи, истражува и дава свои мислења за успешно работење во организација, но никогаш да не се заборава дека најголемото богатство во организацијата се луѓето и меѓусебната љубов.

5. Квалитетот на развојот и заклучни согледувања

Квалитетот на развојот се засновува врз љубовта. Тој е сакање (љубов). Стремеж кон подобро утре. Квалитетот се враќа со квалитет. Тој произлегува од човекот и се враќа кон човекот. Тој не е само производ кој ги содржи сите својства и карактеристики што ги задоволуваат потребите на луѓето. Тој е повеќе од тоа. Квалитетот е непрекината љубов, која од ден на ден станува сè поголема и поголема и која постојано сее љубов.

Каде што ќе се посее љубов ќе изникне љубов, ќе изникне квалитет, кој непрекинато расте и дава плодови, слатки плодови. Кој со внимание ќе ги вкуси тие плодови, станува зависен од нив, зашто нивното семе закоренува во човекот. Тогаш тој го осознава значењето на квалитетот. Значењето на редот, односот и јасноста.

Квалитетот и љубовта се една целина, зависност, симбиоза (живот). Па затоа, ајде преку квалитет и меѓусебно разбирање исполнето со љубов да го направиме нашиот стопански и економски развој подобар.

* * *

Литература:

- Д-р Детлеф Радке:** "Пазарно стопански модели: Социјално пазарно стопанство во Сојузна Република Германија". Германски институт за развојна политика, Берлин, 1995 година.
- Адизес, д-р. Исак:** "Овладување со промените" Детра, Скопје, 1994.
- Бобек, д-р Шуклев:** "Менаџмент" Економски факултет-Скопје, Скопје 1993.
- Диздаревик, д-р Исмет:** "Во длабочините на мотивацијата" НИП "Екопрес" Скопје 15 мај 1995.
- Малинковиќ, проф. д-р. Никола:** "Управљање пословима предузеќа препустите професионалцима", Директор, 7-8/1990 година.
- Рот, проф. д-р. Никола:** "Психологија личности" Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1978.
- Суковиц, проф. др Филип:** "Психологија организације", Привредни преглед, Београд, 1989.